

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

VI. De vitiis Religioni oppositis, ad excessum spectantibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

De vitio Religioni opposito, ad superstitionem, seu excessum spectantibus.

RESOLUTIO I. *Superstitio est vitium Religioni oppositum per excessum, variasque habet species.* DE hoc agit S. Doctor 2. 2. quæst. 92. per duos articulos, quorum 1. declarat, quomodo superstitio Religioni opponatur, nempe per excessum, non quia plus exhibeat in cultum divinum, quàm vera religio; sed quia exhibet cultum divinum, vel cui non debet, vel eo modo quo non debet. Ex quo intelligi potest, quanam sit ratio propria superstitionis. Est enim vitium religioni oppositum, secundum excessum, duobus modis jam dictis.

Articulo autem 2. docet, diversificari superstitionis species ex parte objecti, potest enim divinus cultus exhiberi, vel cui exhibendus est, scilicet Deo vero, modo tamen indebito, & hæc est prima superstitionis species. Vel ei cui non debet exhiberi, scilicet cuicunque creaturæ. Et hoc est aliud superstitionis genus, quod in varias species subdividitur, secundum diversos fines divini cultus. Ordinatur enim 1. Divinus cultus ad reverentiam Deo exhibendam, & secundum hoc, prima species huius generis est idololatria, quæ divinam reverentiam indebitè exhibet creaturæ 2. Ordinatur ad hoc, quod homo instruat à Deo quem colit, & ad hoc pertinet superstitio divinatoria, quæ dæmones consulit, per aliqua pacta cum iis inita, vel tacita, vel expressa. 3. Ordinatur divinus cultus ad quandam directionem humanorum actuum, secundum instituta Dei qui colitur, & ad hoc pertinet superstitio quarundam observationum. Ex quibus collige 4. Esse species superstitionis, quarum 1. Est superstitio indebiti cultus veri Dei, 2. Superstitio idololatriæ 3. Superstitio divinationum. 4. Superstitio observantiarum. Addunt aliqui 5. & 6. Nempe magiam, & maleficium.

de quibus omnibus figillatim in sequentibus agendum est.

RESOLUTIO II. *Prima superstitionis species est illegitimus Dei cultus.*] DE hac agit S. Thomas 2.2. *quest. 93.* per duos articulos, quorum 1. docet, in cultu veri Dei esse posse aliquid perniciosum. Mendacium enim in rebus ad Christianam religionem spectantibus est maxime perniciosum potest autem in cultu externo religionis mendacium factu ipso reperiri, idque dupliciter 1. Ex parte rei significata, quomodo jam mendacium est, uti caeremoniis veteris legis; quia hoc perinde est ac factu significare, Christum esse venturum. 2. Ex parte colentis, qui agit in persona Ecclesiae. Nam sicut ille falsarius esset, qui quaedam proponeret ex parte alicujus, quae non essent ei commissa, ita vitium falsitatis incurrit qui ex parte Ecclesiae cultum exhibet Deo, contra modum divinae auctoritatis ab Ecclesia constitutum, & in Ecclesia consuetum.

Articulo 2. Docet, in cultu Dei esse posse aliquid superstitiosum non quidem secundum absolutam quantitatem, quia nihil potest homo facere, quod non sit minus eo, quod Deo debet, sed secundum quantitatem proportionis, quia scilicet non est finis cultus proportionatum. Quod tunc habet, quando ex se non pertinet ad Dei gloriam, neque ad hoc, quod mens hominis feratur in Deum, aut quod carnis concupiscentiae inordinatae refrænentur; aut etiam quia est praeter Dei, vel Ecclesiae institutionem, vel contra consuetudinem communem. Hoc enim tantum reputandum est superfluum, & superstitiosum. Brevius alii dicunt, in cultu divino excessum esse non posse, ex parte ipsius Dei; posse tamen ex modo, aliisque circumstantiis.

Ex his collige 1. Superstitionem illegitimi cultus divini duplicem esse, nimirum perniciosam, & superfluum. 2. Perniciosam esse adhuc duplicem videlicet ex parte cultus, & ex parte colentis. 3. perniciosam ex parte

colendis, esse tantum in cultu communi, non in privato, quia in hoc non potest proximus cultor aliquid offerre nomine alterius, quod ille non vult. 4. Superstitionem superflui cultus esse duplicem, aliam turpem, qua colitur Deus per actum malum, ut si quis sine ipsius autoritate, offerat ei hominem in sacrificium, aliam vanam, quæ etsi turpitudine careat, non est apta ad effectum colendi, vel caret aliqua circumstantia debita: ut dum quis celebrat Missam, sine aliqua ex vestibus sacris, animo introducendi novum ritum in cultu divino, contra præceptum Ecclesiæ aut receptam consuetudinem.

Hic autem quædam observanda sunt pro praxi. Peccatum esse mortale ex genere suo, falsum cultum exhibere: quia in materia religionis, falsitas est res gravis, valdeque perniciofa. Unde miscere vana divino officio, tanquam partem illius, peccatum est mortale, contra reverentiam divini cultus: sicut & falsas reliquias populo adorandas proponere, aut falsa miracula prædicare. 2. Cultum superfluum non esse peccatum mortale, nisi sit contra præceptum graviter obligans, vel ex gravi contemptu oriatur. Unde levem aliquam ceremoniam Missæ immutare, non est per se loquendo, nisi peccatum veniale. An autem jejunare die Dominica, sit superstitiosum, dubitari potest. Qua in re dicendum 1. Esse gravem superstitionem jejunare ea die, more Manichæorum, qui jejunabant in contemptum Resurrectionem Christi. 2. Non esse peccatum, ex devotione tunc jejunare, modo absit error, scandalum, & studium singularitatis.

RESOLUTIO III. *Secunda species superstitionis est idololatria.* De ea agit S. Doctor 2. 2. *quæst.* 94. Per quatuor articulos; ex quorum 1. Colligi potest, idololatriam esse cultum illum, qui creaturæ tanquam Deo exhibetur, eam nempe laudando, invocando, adorando, &c. ac si verè esset Deus. Unde ad idololatriam propriè sumptam tria requiruntur, 1. Ut quis creaturam in æstimatione, pro Deo habeat.

2. Ut

2. Ut eam affectu interno colat. 3. Ut signum externum ejusmodi affectus, & submissionis internæ exhibeat.

Dixi, propriè sumptam, nam non ita propria est idololatria, quando quis creaturæ, quam probè novit non esse Deum, divinum honorem vult exhibere. Est & alia idololatria adhuc magis impropria, quæ ficta seu simulata vocari potest, in eo consistens; ut quis exhibeat exterius divinos honores creaturæ, non putans eam esse Deum, neque intendens eam colere tanquam Deum: quomodo interdum nonnulli tormentorum metu idolis sacrificant. Unde patet idololatriam esse posse cum inferiori infidelitate, & sine illa. 2. Tres esse species seu modos idololatriæ.

Notat. Tertiã illam speciem idololatriæ grave peccatum, neque merò poëtarum excusari posse, etsi fides interius retineatur; quia ut patet ex articulo 2. cum exterior cultus sit signum interioris, sicut est perniciosum mendacium, si quis verbis asserat contrarium ejus, quod per veram fidem tenet in corde; ita etiam est perniciofa falsitas, si quis exteriorem cultum exhibeat alicui, contra id quod sentit in mente. Potest hoc confirmari, quia cum adoratio latræ non debeat nisi ratione excellentiæ divinæ, talem adorationem vel exterius creaturæ exhibere, hoc perinde est ac factio ipso confiteri, eam esse Deum, quod sane sine gravi veri Dei injuria fieri nequit. Quare dubitari nō potest, quin quavis idololatria, etiam mere externa, inter gravissima peccata numerari debeat.

Dices, actus externus non est malus, nisi sit voluntarius; at exterior adoratio, de qua agimus, non est voluntaria, ergo nec mala. *Confirmatur,* quia alioqui idololatriam committeret, qui in theatro representationis causa, idolo adorationem externam exhiberet. *Respondeo* distinguendo minorem, nam etsi illa adoratio non ita sit voluntaria, ut procedat ab interno

affectu exhibendi honorem : est tamen voluntaria, quatenus homo liberè vult externum adorationis signum idolo exhibere : quod ad malitiam actus sufficit. *Ad confirmationem* dico, non esse parem rationem, quia satis notum est, tragœdum etiam exterius fingere, cum intendat solum repræsentare, quod idololatra faciunt. Hoc autem non habet locum in ficta idololatria, de qua agimus. Vide quæ de externa falsa fidei professione *lib. 3. cap. 5.* dicta sunt.

Nota 2. Tres illos idololatriæ modos ita inter se comparari, ut secundus sit formaliter peior quam primus, aut tertius. Primum patet, quia in primo modo idololatriæ, homo ex ignorantia veri Dei, tribuit divinum honorem creaturæ, existimans eam esse Deum: in secundo autem homo tribuit creaturæ, quæ probè novit non esse Deum, honorem illum quem scit non debere reddi, nisi vero Deo: at iste modus evidenter est peior, cum dicat magnum divinitatis contemptum, qui in alio non includitur. Secundum ostenditur, quia cum gravitas peccati maximè à voluntate petenda sit, multò peius est, tribuere creaturæ honorem divinum externum, cum affectu interno honorandi, quam sine illo.

Nota 3. Ex omnium Catholicorum sententia, illum solum cultum divinum, qui creaturæ tanquam Deo exhibetur, esse idololatriam; adeoque recentiores hæreticos decipi, quatenus docent, committi etiam peccatum idololatriæ, quando aliquis bona intentione colit verum Deum, sine Dei verbo, & mandato, id est, modo aliquo in scriptura minimè præscripto. Et sanè si hæc, ut existimant, vera esset idololatria, sequeretur eos omnes esse idololatrias, qui aliquem actum religionis exercent, modo quodam inordinato, verbi causa, qui orant ex vana gloria: imo omnes qui jurant, aut qui vovent, cum ejusmodi actus in scriptura præcepti non sint. Cumque idololatria sit grave peccatum, quicumque Deo exhiberet honorem

honorem aliquem ab eo minimè præceptum, eum graviter offenderet, quod planè absurdum est.

Notandum 4. Ex dictis sufficienter posse colligi, contra eosdem hæreticos, nullam esse idololatriam, in eo cultu quem exhibemus Eucharistiæ, Sanctis, eorumque imaginibus, & reliquiis: siquidem ad committendam idololatriam, duo requiruntur, 1. ut creaturæ cultum divinum, exhibeas. 2. Ut talem cultum creaturæ, tanquam Deo, exhibeas. Ista autem conditiones non reperiuntur in cultu, quem rebus prædictis exhibemus. Nam in primis quando Eucharistiā adoramus, exhibemus honorem divinum non creaturæ, sed Christo, qui verus est Deus: esto species sacramentales quibus Christus regitur, coadoremus, eo modo quo dum adoramus Regem, illius purpuram coadoramus.

Deinde, quando Sanctos colimus, non eis exhibemus cultum divinum, sed longè inferiorem, sive eos rogemus, ut pro nobis apud Deum intercedant, sive Deo in eorum honorem, templa, vel altaria extruamus, &c. Ista enim & similia honoris signa Deo convenire non possunt, cum aliquam inferioritatem & subjectionem arguant in iis, quos veneramur. Quavis autem cultus externus Sanctis exhibitus, aliquando conveniat cum honore quem Deo exhibemus; non tamen intendimus eos honorare, tanquam Deos, sed tanquam ipsius amicos, qui tanta apud eū gratia, valent, ut nobis multa bona impetrare possint. Unde à fortiori colligi potest, nullam esse idololatriam in adoratione imaginum, vel reliquiarum, ut à Catholicis usurpari solet, cum ista non adorentur nisi per ordinem ad Sanctos, quorum sunt imagines, vel reliquiæ.

Quæri hic potest, an Eucharistia possit, vel debeat adorari sub conditione, quod species sint consecratæ. Respondeo cum distinctione, nam si est aliqua probabilis ratio dubitandi, num consecratio ritè peracta sit, conditio illa potest, & debet explicite apponi, ut sic

ut sic vitetur periculum idololatriæ. Si verò hic & nunc nulla est probabilis causa dubitandi, de veritate consecrationis, non est necesse prædictam conditionem explicitam apponere, in adoratione Eucharistiæ; cum tunc periculum idololatriæ probabiliter non timeatur. Imò non potest in eo casu, ejusmodi conditio apponi sine aliqua culpa vel indecentia: quia sicut indecens esset dicere Regi, de cujus legitima electione probabiliter non dubitatur, venerote si Rex es ita quando non dubitatur de veritate consecrationis, non sine irreverentia diceret quis ad Christum, adoro te, si sub speciebus existis, vel quid simile. Caterum quia nihilominus absolutè possibile est, hostiam non esse legitimè consecratam, ad vitandum omne periculum irreverentiæ, sufficit adorare Eucharistiam sub conditione implicita seu virtuali, quæ tunc habetur, quando adorans ita habitualiter affectus est, ut hostiam non adoraret, si constaret Christum ibi non esse.

RESOLUTIO IV. *Tertia species superstitionis est divinatio, quæ rursus in varias species subdividitur.* De hac agit S. Thomas 2. 2. quæst. 95. per octo articulos, quorum 1. docet, divinationem esse peccatum, quia est usurpatio cognitionis, quam solus Deus habet de futuris contingentibus. Talia enim futura non possunt cognosci in suis causis, eo quòd illæ non sunt determinatæ ad unum, sed in seipsis duntaxat. At quamvis homines possint cognoscere ejusmodi effectus in seipsis, quando sunt præsentis, non tamen antequàm fiant: hoc enim proprium est Dei, qui solus in sua æternitate videt futura, quasi præsentia. Quare qui sine revelatione Dei, ejusmodi futura prænunciare præsumunt, manifestè sibi usurpant quod Dei est, adeoque graviter peccant.

Articulo 2. docet, divinationem esse speciem superstitionis, quia superstitio importat indebitum cultum divinitatis: ad cultum autem Dei pertinet aliquid dupliciter. 1. Cum aliquid Deo offertur, ut sacrificium.

2. Cum aliquid divinum assumitur, ut in iuramento. Et ideo ad superstitionem pertinet, non solum cum sacrificium dæmonibus offertur per idololatriam, sed etiam cum aliquis assumit auxilium dæmonum ad aliquid faciendum, vel cognoscendum, ut sit in divinatione.

Articulo 3. Duas facit generatim species divinationis, alteram, qua expressè dæmon invocatur, alteram, qua dæmon præter intentionem hominis, seu occultè ingerit ad prænuntiandum futura; in qua tamen est tacita illius invocatio, quatenus adhibentur media vana, ad occultas res dignoscendas. Et hanc facit iterum duplicem, unam, quando ad præcognoscendum futura, aliquid consideramus in dispositionibus, aut moribus aliquarum rerum; aliam, dum aliquid facimus, ut nobis manifestetur aliquid occultum.

Porro ad primum caput reducit 1. præstigium, seu divinationem per præstigiosas apparitiones. 2. divinationem somniorum. 3. Necromantiam, quæ est divinatio per mortuorum apparitiones. 4. divinationem per Pithones, quæ habet locum, quando dæmones futura prænuntiant per homines vivos, ut patet in atreptitiis. 5. Geomantiam, quæ fit per signa in aliquo corpore terrestri, ut ferro, ligno, &c. apparentia. Hydromantiam, quæ fit in aqua; æromantiam, quæ in aère; pyromantiam, quæ in igne, & aruspicium, quod fit in visceribus animalium dæmoni imolatorum.

Ad secundum caput, in quo est tacita tantum dæmonis invocatio, revocatur 1. astrologia judiciaria, seu genethliaca, quæ fit per motus, variasque positiones syderum. 2. Augurium, quod à garritu avium. 3. Auspicium, quod ab earum volatu sumitur. 4. Omen, quod ex quibusdam hominum verbis, absque intentione dictis captatur. 5. Chyromantia, quæ in lineamentis manuum; & 6. Spatulamantia, quæ in quibusdam signis, in spatula alicujus animalis apparentibus,

rentibus, fundamentum habet. Aliqui addunt 7. Metroposcopiam, quando ex fronte futurorum cognitio quæritur. 8. Physiognomiam, quando signa totius corporis humani eo fine inspiciuntur. 9. Onirocriticam, quæ ex somniis occulta investigat.

Tertium denique caput divinationum, in quibus etiam non inest nisi tacita dæmonis invocatio, continet 1. divinationem, quæ fit ex protractione punctorum, quod pertinet ad artem Geomantia, 2. divinationem per sortes, ut dum futurorum cognitio quæritur per figuras ortas ex plumbo liquefacto, in aquam projecto; sive ex quibusdam schedulis scriptis, vel non scriptis in occulto repositis, dum consideratur quis quam accipiat; vel etiam ex festucis inæqualibus propositis, quis maiorem, vel minorem accipiat, vel taxillorum projectione, quis plura puncta projiciat; vel etiam dum attenditur, quid aperiienti librum occurrat.

RESOLUTIO V. *Divinatio est illicita, sive fiat per expressam, sive per tacitam dæmonis invocationem.*

PRIOR PARS est S. Thomæ art. 4. ubi ait omnem divinationem quæ fit per expressam invocationem dæmonis, esse illicitam, duplici ratione; quarum prima sumitur ex parte principii divinationis, quod est pactum expressè cum dæmone initum, per illius invocationem: hoc enim est omnino illicitum. Secunda sumitur ex parte futuri eventus, nam dæmon etsi aliquando vera dicat, intendit homines assuefacere ad hoc, ut ei credatur, & sic intendit perducere ad aliquid, quod sit humanae salutis nocivum. Neque obijcias apparitionem Samuelis de qua 1. Regum 28. incertum enim est, an ipsa Samuelis anima apparuerit, an verò aliquod phantasma dæmonis arte fabricatum, & si primum dicas, id in specialem Dei dispensationem referendum est.

Posterior pars suadetur, quia divinatio per pactum cum dæmone implicitum, in eo consistit, ut quis

serio

serio speret, se consequuturum cognitionem rei occultae, usurpando signum aliquod nullam habens connexionem naturalem cum re illa, aut vim eam indicandi. Cum enim Deus ejusmodi signa non instituerit, & sancti Angeli nihil revelent hominibus, sine voluntate Dei, qui praedicta signa adhibet, censetur rei occultae cognitionem expectare ab ipso daemone, esto expressè eum non invocet. In hoc autem gravis est deordinatio, quia sic aliquid expectare à daemone, est illum colere, & societatem quandam cum eo habere, quod prorsus est illicitum. Quamquam negati non potest, quin divinatio quae fit cum expressa daemonis invocatione, sit peccatum, longè gravius, quam quae pactum dumtaxat implicitum continet; quia ut ait S. Doctor *artic. 3. in responsione ad 1.* multò gravius est daemones invocare, quam aliquà facere, quibus dignum sit ut se daemones ingerant.

Ex his autem collige 1. divinationem futurorum contingentium, & casualium quae fit per astra, esse superstitiosam & illicitam; non autem futurorum naturalium, quae ex coelestium dispositione necessario eveniunt, ut habetur *artic. 5.* Cujus respons. ad 2. notatur, quòd Astrologi saepe vera praenuntient, contingere dupliciter. 1. Quia multi homines passiones corporales sequuntur. 2. Propter daemones se immiscuentes, seu quia daemones, Deo permittente, curant quae praedicta sunt evenire, ut sic facilius homines decipiantur.

Collige 2. Non esse illicitam divinationem per somnia, quae procedunt ex divina revelatione. Neque eam quae sumitur ex somniis, per causas naturales excitationis; dummodo non sit nisi de effectibus, ad quos ejusmodi causa se extendunt. Esse tamen illicitam divinationem per somnia, quando procedit ex revelatione demonum, cum quibus habentur pacta expressa, vel tacita ut traditur *artic. 6.*

Collige 3. ex *artic. 7.* Divinationem per auguria, vel

vel omnia illicitam esse, si extendatur ultra id, ad quod potest pertingere, secundum ordinem naturæ, vel divinæ providentiæ. Nec refert quod Joseph Genes. 44. dixerit, non esse sibi similem in scientia augurandi, hoc enim non dixit seriò, sed joco, loquens forte secundum quod vulgus de eo opinabatur, ut ex Augustino notat S. Doctor in responsione ad 1.

Collige 4. Quid dicendum sit de divinatione per sortes, quæ triplex est, nempe divinatoria, qua inquiritur quid cui sit exhibendum: consultoria, qua inquiritur quid agere oporteat: & divinatoria, qua ad futurorum cognitionem refertur. Itaque S. Thomas art. 8. docet 1. Peccatum esse sortibus uti ea intentione, ut actus humani requisiti ad sortes, secundum dispositionem stellarum fortiantur effectum. 2. Si effectus expectetur ex fortuna, quod solum fieri potest in divinatoria arte, non esse forte nisi vitium vanitatis. 3. Si sortium iudicium expectatur à demonibus, tales sortes esse illicitas & secundum canones prohiberi. 4. Quandoque expectari à Deo, & talem sortem secundum se non esse malam. Possè tamen in hoc contingere peccatum quadrupliciter, nempe si absque necessitate, vel absque debita reverentia, vel pro terrenis negotiis, vel in electionibus Ecclesiasticis, quæ ex inspiratione Spiritus sancti fieri debent, ad tales sortes recurratur.

RESOLUTIO VI. *Quarta species superstitionis est, quæ in quibusdam vanis & illicitis observantiis consistit.* De hac agit S. Thomas 2. 2. quæst. 96. per quatuor articulos, quorum 1. docet, illicitum esse uti observantiis artis notoriæ: quia talis ars utitur quibusdam ad scientiam acquirendam, quæ non habent vim eam causandi, sicut inspectione quorundam figurarum, & prolatione quorundam ignotorum verborum, &c. Et ideo tales res non usurpantur ut causæ, sed ut signa, quæ cum ex Dei institutione talem significationem non habeant, sequitur eam ex pacto sive expresse,

expresse, sive tacite cum demonibus inito illis competere.

Articulo 2. docet illicitas esse observationes, ad corporum immutationem ordinatas, puta ad sanitatem, vel ad aliquid huiusmodi, quia adhibere causas naturales ad effectum, quem non videntur naturaliter causare posse, non est eas adhibere tanquam causas, sed tanquam signa. Et sic pertinet ad pacta significationum cum demonibus inita. Consequenter vero nota in *responsione ad 2.* corpora artificialia ut sic, nullam virtutem sortiri ex impressione coelorum, sed tantum secundum materiam naturalem. Unde colligit, imagines quas astronomicas vocant, ex operatione demonum habere effectum cuius signum est, quod necesse est eis inscribi quosdam characteres, qui naturaliter ad nihil operantur: cum figura non sit naturaliter actionis principium. In hoc tamen differre imagines astronomicas, à necromanticis, quod in necromanticis sunt expressa invocationes, & praeestigia quaedam, adeoque spectant ad expressa pacta cum demonibus inita: at in aliis imaginibus sunt quaedam tacita pacta, per quaedam figurarum seu characterum signa.

Artic. 3. docet observationes quae ordinantur ad cognitionem futurorum eventuum, sive bonorum, sive malorum, esse illicitas, quod probat ratione jam dicta: quia homines ejusmodi observationes attendunt, non ut causas, sed ut signa eventuum futurorum. Non observantur autem ut signa à Deo tradita, cum non sint introducta ex autoritate divina, sed magis ex vanitate humana, cooperante demonum malitia, qui nituntur animos hominum ejusmodi vanitatibus implicare. Et ideo manifestum est, huiusmodi observationes superstitiosas esse & illicitas, quales sunt, dum quis è domo egrediens, observat num membrum aliquod saliat, num ad limen domus offendat, &c. Eodem refertur observare dies quosdam tanquam faustos, vel infaustos ad praescindendos ungues, ad lavan-

lavan-

lavandam faciem. &c. Item recitare certam orationem, ut scias cui nubere debeas; dum ludis surgere aliquantulum, vel mutare locum, ut malam fortunam abjicias. Ista enim & similia superstitiosa sunt & illicita.

Nota ex responsione ad 2. Quod à principio in istis observationibus aliquid veri homines experti sint, id accidisse casu, sed postmodum cum homines incipiunt suum animum huiusmodi observantiis implicare, multa secundum illas evenire per deceptionem dæmonum, ut sic homines curiosiores fiant, sequæque magis inferant multiplicibus laqueis perniciosi erroris.

Artic. 4. docet, in omnibus incantationibus, vel scripturis ad collum suspensis, duo cavenda esse. 1. Quid sit quod profertur, vel scribitur, quia si contineat ignota nomina, vel falsitatem aliquam, illicitum judicari debet. 2. Ne cum verbis sacris contineatur aliqua vana verbi causa, aliqui characteres inscripti præter signum crucis. Item ne spes habeatur in modo scribendi, aut ligandi, aliave huiusmodi vanitate, quia hoc judicaretur superstitiosum.

Unde in responsione ad 2. notat, incantationes serpentum, vel aliorum animalium non esse illicitas, si habeatur solum respectus ad res sacras, & ad virtutem divinam: plerumque tamen habere illicitas observantias, & per dæmones sortiri effectum, præcipuè in serpentibus: quia serpens fuit primum dæmonis instrumentum ad hominem decipiendum. Et in respons. ad 3. ait, eandem esse rationem de portatione reliquiarum; quia si portentur ex fiducia Dei, & Sanctorum, quorum sunt reliquæ, id non erit illicitum; si autem circa hoc attendatur, quod vas est triangulare, aut aliquid huiusmodi, non pertinens ad reverentiam Dei, & Sanctorum, est superstitiosum & illicitum.

RESOLUTIO II. *Ad prædicta reducuntur duas species superstitionis, nempe Magia superstitiosa, & malefici-*

maleficium, de quibus pauca hic loco dicenda sunt. Quod
 attinet ad Magiam superstitiosam. *Nota:* eam nihil ali-
 ud esse quàm, rationem & facultatem faciendi mi-
 ra per signa, ope dæmonum. 2. Eam distingui à magia
 naturali, quòd hæc facit mira per causas naturales,
 sine ope dæmonis. 3. Operationem aliquam esse ma-
 gicam dignosci tum ex causa, ut si dæmon invocetur,
 si verba ignota, characteres, vel imagines adhibean-
 tur; tum ex modo operandi, ut si quis brevissimo
 tempore vel loco valde distante sanetur: tum ex con-
 ditione effectus, si nempe excedat humanam indu-
 striam. 4. Ejusmodi operationes fieri vel circa ele-
 menta, in quibus magi excitant tonitrua, grandines,
 ventos, inundationes, &c. vel circa hominum cor-
 pora, quæ possunt celerimè ab uno loco in alium
 transferre, exterius transformare, invisibilia redde-
 re, ita ut amplius non videantur à præsentibus; à
 morbis curare, & vice versa morbos iis inferre. Vel
 denique circa hominum animas, quas possunt exci-
 tare ad odium, vel amorem, quamdiu corpori con-
 junctæ sunt, etsi in separatas talem potestatem non
 habeant. 5. Magiam esse gravissimum peccatum, ex
 suo genere, quia arguit pactum expressum, aut ta-
 citum cum dæmone, & plerumque conjungi
 cum aliis gravibus peccatis, nempe apostasia, ido-
 lolatria, blasphemia, sacrilegio, homicidio, luxu-
 ria, &c.

Jam quòd spectat ad maleficium, quædam hic ob-
 servanda sunt, ex communi sententia. 1. Maleficium
 esse artem nocendi aliis, ex quo pacto expresso, aut ta-
 cito cū dæmone. Unde differt à Magia, quæ non nisi
 ad potentiam ostendendam utitur dæmone. 2. Male-
 ficium duplex esse, quorum unum tendit ad excitan-
 dum turpem amorem, & inde rixas, & odia, dicitur-
 que amatorium; aliud ad mala inferenda ipsis homi-
 nibus, vel rebus ad eos spectantibus, vocaturque ve-
 neficium. 3. Effectus illos nō semper à maleficis imme-
 diatè procedere, sed mediātè dæmone, qui appposito
 aliquo

aliquo

aliquo signo statim nocumentum infert ei, cui maleficus nocere intendit. Et ita dæmon afficit, paulatimque consumit illius corpus, cujus figuram cereâ acu pungit maleficus, Deo sic permittente, ex iusto iudicio. 4. Dubium esse, an liceat rogare maleficum, ut maleficium tollat; pro cuius difficultatis solutione

Dico primò, illud certum esse apud omnes Theologos, non licere ob quemcunque finem maleficium alio maleficio tollere. Quia numquam sunt facienda mala ut eveniant bona, ex Paulo *Roman. 3.* maleficium autem cum non fiat sine invocatione; & auxilio dæmonis, per se ita malum est, ut ex nullo fine honestari possit.

Dico secundò, neque fas esse petere à malefico ut maleficium tollat alio maleficio, etsi ad hoc paratus sit. *Ratio est*, quia ob nullum commodum nostrum, petere licet ab aliquo, quantumvis parato, ut id efficiat, quod sine peccato præstare nequit. At maleficus non potest sine gravissimo peccato, maleficium alio maleficio tollere; quia ut hoc faciat, debet novum struere maleficium, quod sine aliqua dæmonis invocatione, & pacto cum illo fieri nequit. Illud ergo à malefico petere nequaquam licet.

Dico tertio, neque licere petere generatim à malefico, ut maleficium tollat, etsi non addas, ut tollat illud alio maleficio, quando constat à parte rei, non posse maleficium ab illo tolli, sine alio maleficio; si ve quia nullum datur medium, quo maleficium licetè tolli possit; si ve quia etsi sit medium aliquod licitum, illud à malefico ignoratur. Et ratio est, quia hoc esset petere ab eo id, quod sine peccato exequi non potest, vel absolutè, vel certè suppositâ mediiliciti ignorantia.

Dico quarto, si probabiliter constat, maleficium nosse aliqua media licita, ad tollendum maleficium, licet ab eo petere, ut maleficium tollat, etsi moraliter certus sis illud non ablaturum, nisi alio maleficio.

Ratio

Ratio est, quia tunc petis rem per se licitam, & honestam, nempe ablationem maleficii: ille vero potest & debet sine peccato quod petis exequi: si ergo secus faciat, non tibi petenti, sed illi soli illicitè operanti peccatum imputabitur. Ad eum modum quo, non tibi imputatur peccatum usurarii, à quo mutuū petis, etsi ille mutuando peccet, quia potest mutuū dando, peccatum vitare, unde sicut inculpatè accipere potes pecunias ab usurario, etsi illas dare nolit, nisi sub conditione usura: ita licitè potes acceptare oblationem maleficii, etsi maleficus, qui media licita novit, illud auferre nolit, nisi medio illicito. Quia in neutro casu cooperaris peccato alterius, sed uteris dumtaxat illius peccato, in tuam utilitatem: quæ res non est illicita.

Dico quinto, licitum esse cuique tollere ligamina, annulos, glomos capillorum sub limine defossos, & similia signa quibus malefici utuntur, ad nocumentum aliquod inferendum, si id fieri possit sine maleficio. *Ratio est*, quia ejusmodi signa destruere, non est invocare dæmonem, sed potius impedire, & rescindere invocationem illius, quæ veluti virtualiter continuatur, quamdiu signa illa permanent. Neque id etiam est dæmonem honorare, cū ea signi ablatio per se loquendo eo invito fiat. Hoc ergo nihil aliud est quam destruere id quo dæmon ad nocendum allicitur, quod certè laudabile est, & meritorium.

Confirmatur, nam si quis ineat pactum cum Sempronio, ut appposito aliquo signo ad fenestram Titii, ille statim domum ingrediatur, & Titium interficiat: qui novit signum illud ibi eo fine appositum esse, potest, imo debet ex charitate illud tollere: & tantum abest, ut signum auferendo dicatur prædicto pacto consentire aut illud confirmare, quin potius censebitur illud detestari, & rescindere. Ergo à simili idem in proposito dicendum est.

Dices, qui signum destruit, non tantum intendit,
T
ut dæ-

ut demon nocere desinat. sed etiam ut sanitatem restituat; talis autem effectus non potest à damone expectari, sine invocatione illius, & pacto cum eo inito.

Respondeo, eum qui signum aufert, posse, & debere tantum intendere, ut auferatur id quo demon allicitur ad nocendum, ut ita fortè nocere desinat. Quod ut liquet, sine ullo pacto, & confederatione cum damone fieri potest. Quod si ipsemet demon ablato signo, non solum nocere desinit, sed etiam ad sanitatem reddendam positivè operatur, hoc facit ille ex mera sua voluntate, aut ut fidem datam servet malefico; non autem ut inductus ab eo qui signum abstulit, qui tantum negativè, seu permissivè se habet ad operationem illam demonis; sicut etiam permittit, ut maleficium in ipsum maleficum, aut aliquem alium transferatur.

Hinc duo collige. Primò, quando constat maleficum certis apposis signis alicui nocere, posse eum cogi ad ea tollenda; quia ea ablatio licitè fieri potest. Quin licet addere minas, & verbera, eo quòd hoc non tam est injuriam malefico inferre, quàm ab eo illatam repellere: sicut dum quis crumenam suam extorquet à fure. Non licet tamen privatà auctoritate maleficum graviter plectere: quia hoc pertinet ad judicem, qui solus est legitimus ultor sceleris.

Collige secundo, quando maleficus confitetur se alicui nocuisse, apponendo signum in aliquo loco, confessarium debere eum impellere, ut tale signum amoveat, imò & ut repararet damnum, si quod ex maleficio sequutum est.

Dico sexto, licitum esse apponere signa per se indifferentia, quibus positis destruitur pactum cum damone initum, & demon cessat nocere. Sequitur ex dictis. Nam si licet tollere signa, eo fine ut pactum nocendi dissolvatur, & nocumentum cesser, cur non licebit alia signa apponere, ob eundem finem. Hoc enim

DE JUSTITIA. CAP VI. 435

enim non est dæmonem invocare, aut pacisci cum illo, sed potius præcedens pactum destruere, & illius dissolutione continuationem nocimenti impedire.

Confirmatur: nam à parte rei positio talis signi, nihil aliud est quam ablatio signi, quo dæmon movetur ad nocendum. Sicut enim pactus est se nociturum, quamdiu annulus, verbi causa, in tali loco remanebit: ita, & quamdiu maleficio affectus corpus suum non lavabit, aut nisi sagam repercutiat, aut nisi ter recitet orationem Dominicam summo mane, verso ad orientem vultu, &c. Unde sicut in priori casu annulus in tali loco positus, est signum quo movetur dæmon ad nocendum: ita in posteriori, defectus lotionis, aut percussione, aut recitationis est signum quo allicitur ad continuandum maleficium. Hoc autem signum, cum in privatione consistat, non potest tolli nisi per actionem oppositam, nempe per corporis lotionem, aut percussione maleficæ, vel ternam recitationem orationis Dominicæ. Si ergo tollere licet signum, quo dæmon ad nocendum moveri solet, nulla ratio est, cur minimè liceat eas operationes positivas sine quibus signa eis opposita tolli non possunt, exercere: saltem quando ex se malæ non sunt.

Unde si constet ex relatione malefici, pactum tale esse, ut dæmon ablaturus sit maleficium, si tria sacra celebrentur, totidem possunt celebrari, ut maleficium cesserit. Neque in hoc ullam superstitionem deprehendo, cum celebrans non intendat invocare dæmonem de novo, aut ex vi præcedentis pacti illum inducere ad tollendum maleficium, sed tantum velut tritium Missarum celebratione amovere, ut sic dicam, privationem celebrationis tot Missarum, quæ privatio est signum quo dæmon ad ulterius nocendum allicitur: pactum enim illius est, ut pergat nocere, donec tria sacra celebrata sint, ut dictum est.

T 2

Dices,

Dices, uti re aliqua vana ad aliquem effectum, est superstitiosum, atque adeo illicitum; atqui lotio corporis, percussio sagæ & similia signa sunt res vana, quæ nullam habent vim producendi effectum qui intenditur. Ergo non licet ea signa apponere. Quid, quod determinatus ille orationum, aut Sacrorum numerus superstitionem sapit.

Respondeo distinguendo maiorem. Non licet quidem re vana uti, ut vi illius, aut per positivam demonis operationem, effectus aliquis positivus obtineatur: At licet re vana uti pro signo, quo posito, nihil est quo tanquam objecto, dæmon alliciatur ad malè agendum.

Porro parum interest, siue signum illud sit unum Sacrum, siue tria, aut quinque; cùm hîc nihil aliud spectandum sit, quam quod celebratio tot sacrorum, sit signum, quo posito, dæmon nocere desinet: sicut ablatio annuli est item signû, quo dæmon inducitur ad amplius non nocendum. Quare sicut ablatio annuli nulla est superstitio, ita neque in celebratione tot Missarum.

Dico septimò, si maleficus qui signum apposuit, est ignotus, aut illum convenire non potes, licet rogare alium, qui novit quo in loco signum positum sit, ut illud dissolvat, siue notitiam illam naturaliter adeptus sit, eo quod, verbi causa, fuit socius sceleris, siue ministerio dæmonis: si tamen signum ignorat, nō potes eum inducere, ut arte sua utatur ad investigandû, quo in loco positum sit. Quia hoc esset eum inducere ad peccatum, nimirum ad invocandum dæmonē, eo fine ut ab illo certior fiat de loco in quo maleficii signum latet. Si verò arte dæmonis jam id novit, potes illius scientia uti in tuum commodum: & licet ille peccaverit talem scientiam comparando, laudabiliter tamen ea uti potest, ob finem honestum, qualis est ablatio signi ad nocendum apppositi; quemadmodum meretrix potest cum laude, in pios usus infundere pecunias turpiter acquisitas.